

Drogowskazy motywacji w okresie ograniczonego kontaktu z uczniami i podczas nauki stacjonarnej

Ewa Arciszewska
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Tuszynie
e.arciszewska@ckp.edu.pl

Nie widzimy naszych uczniów, czasami tylko ich słyszymy, nie wiemy, co w czasie lekcji robią, czy mają rozłożone podręczniki. Jak w takich warunkach prowadzić zajęcia on-line? W takich sytuacjach ważna jest szeroko rozumiana motywacja i ta wewnętrzna, i ta zewnętrzna. Ma ona również duże znaczenie podczas pracy na normalnej lekcji w szkole.

Mówiąc o motywowaniu uczniów należy zadać sobie pytanie: **Co ludzi motywuje do działania?** Dorosłych – te same czynniki będą działały na młodzież, a u dzieci dodatkowo wykorzystamy naturalne w ich wieku potrzeby działania.

Motywacja rozumiana jest jako wywołanie zachowania, które jest odpowiednio ukierunkowane, czyli służy realizacji konkretnego celu. Czynniki motywujące ucznia według publikacji edukacyjnych:

- Świadomość celu.
- Poczucie sensu i przydatności.
- Możliwość osiągnięcia satysfakcji.
- Sukces, nagroda, korzyść, uznanie.
- Zaciekawienie, odkrywanie (coś nowego, coś innego).
- Atrakcyjność zadania, zagadnienia, toku lekcji.
- Dynamika pracy, aktywność uczniów.
- Możliwość samorealizacji.

W tym szkicu skupię się na następujących zagadnieniach ujętych w formie rysunku, który zaczerpnęłam z publikacji Danuty Sterny *Uczę (się) w szkole*.

Fotografia zaczerpnięta z książki *Uczę (się) w szkole*.

Nie da się ukryć, że działanie na każdej lekcji powinno być celowe.

Zatem zaczynamy od podania celów lekcji. Ważne, by były one podane w języku ucznia. Takie oklepane już określenie.

Czasowniki: Poznamy/poznam.....

Zrozumiemy/zrozumiem....

Nauczymy się / nauczę się

Zastosujemy/ zastosuję.....

Przeżyjemy/ przeżyje

Tu szczególnie zwracam uwagę na emocje, bo one są pierwszym ogniwem uczenia się. Przeżycie staje się podstawą zapamiętania i pozwala na inne operacje myślowe.

Czym jesteś najbardziej zainteresowanywybierają uczniowie – pozwólmy im decydować, nawet, jeżeli ich wyborami nie będziemy zachwyceni, ale inaczej reaguje uczeń (podobnie jak każdy z nas), jeżeli to sam dokona wyboru. Chce, a nie muszę. To ważne ze względu na końcowy fragment zajęć, kiedy uczeń wypowiada się na temat tego, co nauczył się na lekcji. Dobrym rozwiązaniem jest również krótkie zdanie zbudowane przez uczniów: Zapamiętam.....

Chcę popracować jeszcze nad

Nie zrozumiałem

Nie bez znaczenia jest również udział uczniów w planowaniu zajęć, zwłaszcza w odniesieniu do realizowanych projektów – szczegółowe

zaplanowanie zadań z terminarzem, kiedy uczniowie lub grupy wykonają określone zadanie (w ramach ustalonych przez nauczyciela). Zaplanowanie pracy nad określonym zagadnieniem lub pracy z lekturą, która przeczytali.

Ciekawym rozwiązaniem związanym z celami zajęć jest zaproponowanie uczniom, by napisali pytanie, na które podczas zajęć chcą uzyskać odpowiedź.

I najważniejsze, ale niekoniecznie realizowane podczas każdego zajęcia. Po co to robimy? Poczucie sensu i przydatności. Badania naukowe dowodzą, że uczeń chętniej się uczy, jeśli wie, do czego zdobyta wiedza i umiejętności będą mu potrzebne w życiu. Szczególnie uczniowie klas starszych mają tendencję do zadawania pytań nauczycielowi: „Do czego mi to będzie potrzebne?“, „Po co się tego uczyć?“, „Do czego mi się do przyda?“ Dlatego przygotowując się do zajęcia, nauczyciel musi najpierw sam sobie na nie odpowiedzieć.

- rozpoczynając zajęcia, należy przybliżyć uczniom przydatność zdobywanej w czasie spotkania wiedzy i umiejętności,
- omawiając przydatność wiedzy i umiejętności, powinniśmy podać konkretne przykłady sytuacji, w których uczeń może je wykorzystać,
- można również zaangażować uczniów: Kto z nas wymyśli więcej sytuacji, w których będzie przydatna wiedza i umiejętności z dzisiejszych zajęć?”
- jeżeli to trudne, to odwołajmy się do umiejętności analizy komunikatów, logicznego myślenia, a nawet do sytuacji egzaminacyjnych..
- projektując zajęcia, warto zastanowić się, czy proponowane informacje, problemy i zadania do wykonania odnoszą się do sytuacji bliskich uczniom. Jeżeli są zbyt oderwane od kontekstu doświadczenia życiowego, należy postarać się je zmodyfikować lub przybliżyć kontekst.

Ważne, aby o tym mówić, a właściwie rozmawiać. Szczególnie w okresie ograniczonej komunikacji z uczniami, kiedy motywacja jest w sposób naturalny osłabiona.

Kolejne zagadnienie: Zaciekawienie, odkrywanie (coś nowego, coś innego)

Kolejne zagadnienie: Zaciekawienie, odkrywanie (coś nowego, coś innego)

I tu edukacja on-line daje w gruncie rzeczy bardzo duże możliwości. Piosenka, stara mapa, fotografia, zgadywanka, list naukowca proszącego o pomoc w rozwiązaniu problemu matematycznego lub w wyjaśnienie zjawiska przyrodniczego może stanowić ciekawy i nietypowy początek zajęć, nawet nauczyciel w roli. To przykłady elementów, które zainspirują, zaciekawia,

a tym samym pozwolą skoncentrować się na zagadnieniach omawianych na lekcji.

Powyższe zdjęcie pochodzi ze strony Muzeum Stefana Żeromskiego: <https://mnki.pl/zeromski/>

Przykład zdjęcia i pytanie typu: **co ma piernik do wiatraka.**

Na zdjęciu ekspozycja z kieleckiego muzeum jako ilustracja do lektury *Szyfowe prace*. Ławki, drewniany tornister a nawet liczydło może intrygować i motywować do zadawania pytań, snucia domysłów.

Dynamika pracy i aktywność uczniów

To uczeń na zajęciach ma pracować, wykorzystując indywidualne tempo pracy, dostosowując wymagania do konkretnego ucznia. Tutaj również zajęcia on-line dają duże możliwości.

Podaję dwa przykłady – sprawdzone, które angażowały wszystkich uczniów.

W zasadzie na każdym przedmiocie zdarza się konieczność przeczytania dłuższego (miej lub bardziej długiego) tekstu. Zadać do przeczytania. Korzyści raczej wątpliwe, bo nie mamy pewności, kto to zrobił i ile z tego wyniósł. Stąd czytamy tekst wspólnie, ale po określonym fragmencie przerywamy i zadajemy pytania wymuszające aktywność i zaangażowanie. Tylko w edukacji on-line mamy możliwość na bieżąco monitorowania zapisów uczniowskich i ich korygowania.

W tego typu zadaniach ważne jest również to, by pierwsze pytanie odnosiło się bezpośrednio do tekstu, czyli było dla uczniów stosunkowo łatwe. Dopiero

w miarę czytania kolejnych fragmentów budujemy pytania obejmujące np. znaczenia przenośne, uogólnienia, obejmujące kilka informacji i logiczne wnioskowanie.

Ważne, że każda uczniowska informacja ma być na bieżąco skomentowana – wydobyte pozytywne aspekty i konstruktywna ocena.

Inna forma aktywności, która angażowała, to krótkie zadania z natychmiastową informacją zwrotną dla uczniów. Ja wykorzystywałam quizy z nauki o języku dostępne na różnych stronach internetowych. Swoje wyniki przysyłali w formie prywatnej wiadomości. Niektórzy robili je kilkakrotnie, dopóki nie uzyskali satysfakcjonującego ich wyniku.

Ważne, by zapewnić uczniowi możliwość różnorodnej aktywności.

Wracamy do początku, czyli do informacji zwrotnej

Należy wyjaśnić uczniom, jaki jest cel takiej informacji zwrotnej, czyli trzeba przekazać, że nauczyciel będzie korzystał z niej w celu doskonalenia własnej pracy. W ten sposób podkreślamy, iż słuchanie życzliwych uwag innych może być bardzo cenne w doskonaleniu skuteczności własnej pracy.

Informacja zwrotna

Informacja zwrotna	
Znaczenie dla ucznia	Znaczenie dla nauczyciela
Uświadamia osiągnięte już postępy, wskazuje na sukcesy na poszczególnych etapach procesu uczenia się.	Włącza ucznia w doskonalenia warunków sprzyjających uczeniu się.
Wskazuje na procesowy charakter uczenia się.	Umożliwia nauczycielowi wprowadzanie skutecznej indywidualizacji.
Pozwala zapobiec popełnianiu niektórych błędów.	Jest elementem rozpoznawania potrzeb i możliwości uczniów.
Umożliwia wykorzystanie błędów w celu doskonalenia procesu uczenia.	Buduje płaszczyznę do współpracy nauczyciela i ucznia w procesie uczenia się.
Wskazuje na wiedzę i umiejętności, które wymagają	Tworzy atmosferę bezpieczeństwa w procesie uczenia się.

Informacja zwrotna	
Znaczenie dla ucznia	Znaczenie dla nauczyciela
jeszcze doskonalenia lub poprawy.	
Umożliwia doskonalenie procesu uczenia się ucznia.	Mobilizuje ucznia do analizy własnego procesu uczenia się.
Podkreśla, że nauczyciel towarzyszy uczniowi w procesie uczenia się i chce go wspierać.	Zyskuje osobę zainteresowaną i partnera w dialogu – nauczyciel-uczeń.

I jeszcze jedna kwestia, również wiązana z motywacją, uświadamianie zależności między pracą a jej wynikiem. Nauczyciel powinien włączyć w zajęcia elementy motywacyjne wskazujące na zależność między uczeniem się a uzyskiwanymi wynikami. Cel ten można osiągać różnymi sposobami:

- **Dziel się z uczniem swoimi metodami pracy**, informuj go, jak sam się uczysz. Zademonstruj, w jaki sposób dajesz sobie radę, kiedy podczas zajęć sam jesteś zniechęcony. Zastanówcie się, czy może twoje sposoby wykorzystać, gdy sam będzie w takiej sytuacji.
- **Podkreślaj, że opanowana wiedza i umiejętności będą uczniowi przydatne w życiu.** Warto, aby przykłady wykorzystania poznawanego materiału lub opanowywanych umiejętności były autentyczne i dotyczyły dziedzin, które uczeń może objąć swoim doświadczeniem. W ten sposób staramy się przekonać ucznia, że, jeżeli bojąc się porażki, nie podejmie zadania lub je porzuci, zaszkodzi własnemu rozwojowi.
- **Opisując postępy ucznia, podkreślaj jego rozwój.** Dlatego warto gromadzić niektóre prace ucznia, opisując je datami, aby w razie potrzeby zaprezentować, co już mu się udało. Prezentując zachowane materiały, dodaj odpowiedni komentarz podkreślając, że wkładany przez dziecko wysiłek przyniósł już efekty.
- **Tłumacz, że błędy popełniane przez ucznia są wskazówką**, nad czym musi jeszcze popracować i że mu w tym pomożesz.
- Nie używaj określenia udało się, podkreślaj, że **uzyskany sukces jest efektem wkładanego wysiłku w wykonanie zadania.** To, co udaje się osiągnąć, nie jest kwestią przypadku, a wynikiem rzetelnej pracy i zaangażowania w proces uczenia się.

Podsumowanie

Podsumowując, należy stwierdzić, że osoba nauczyciela wpływa na rozbudzenie motywacji uczniów w najwyższym stopniu. Tutaj istotne są następujące zagadnienia:

- Zbudowana relacja – również ta oparta na indywidualnych kontaktach.
- Nauczyciel miły, życzliwy, kreatywny, sprawiedliwy w ocenie uczniów.
- Robi ciekawe lekcje, stosuje różnorodne metody.
- Docenia wysiłek i pracę.

Pomocne w relacjach nauczyciel – uczeń jest kontakt z rodzicami – oparty na współpracy.

Pomocna bibliografia:

1. Dryden G., Vos J., *Rewolucja w uczeniu*, Moderski i S-ka, Poznań 2000.
2. Hamer H., *Klucz do efektywności nauczania. Poradnik dla nauczycieli*, Veda, Warszawa 1994.
3. Harmin M., *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki?*, Civitas, CEO, Warszawa 2004.
4. Żylińska M., *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu M. Kopernika, Toruń 2013.